

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції

МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ

присвячена Всесвітньому дню науки (28-29 листопада 2025 року)

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції

«МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»

*присвячена Всесвітньому дню науки
(28-29 листопада 2025 року)*

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

УДК 0/9(082)
М 754

*Рекомендовано до друку науково-технічною радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол №19 від 31 грудня 2025 року)*

М 754 Молодіжна наука заради миру та розвитку : зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 листопада 2025 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 490 с.

ISBN 978-617-8703-41-7

У Збірнику представлені результати теоретичних і практичних досліджень із широкого спектру напрямів: суспільні науки, гуманітарні науки та мистецтво, технічні науки, природничі та математичні науки, біологія та охорона здоров'я, економічні науки. Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжна наука заради миру та розвитку»*, яка присвячена Всесвітньому дню науки (28-29 листопада 2025 року). Конференція була організована та проведена Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Радою молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Радою молодих учених при Міністерстві освіти і науки України.

ISBN 978-617-8703-41-7

УДК 0/9(082)

**За достовірність результатів дослідження відповідальність несуть автори*

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2025

Олександр Табак, Любов Водянка

Від приватного до публічного: потенціал лістингу українських компаній на фондовому ринку214

Юлія Присяжнюк, Сергій Тодорюк

Трансформація характеру праці під впливом розвитку технологій: виклики для сучасних підприємств.....219

Яніна Вовчок

Формування і розвиток механізмів стимулювання на приватних підприємствах222

Секція: Гуманітарні науки**Мирослава Алерт, Софія Варецька**

Влада, мова, тіло: механізми підпорядкування у романі «1984» Джорджа Орвелла228

Анастасія Андрієвська

Використання штучного інтелекту у сучасній журналістиці: загрози та перспективи231

Зоряна Батринчук, Ольга Бешлей

ШІ-асистенти у розвитку рефлексії майбутніх учителів англійської мови235

Olga Beshlei

Metaphor as a framing tool in political rhetoric.....239

Dan Paranyuk

Clifford Simak: from «Pastoral Science Fiction» to a metagenre242

Taisiia Bortika, Olga Beshlei

Implementation of neuropedagogical strategies for teaching grammar to secondary school students.....246

Андрій Верцімага

Гетеротопний простір у романах Мартіна Еміса про Голокост.....249

Альона Тичініна

Кінометафора як інструмент формування емпатії (Семіотична поетика короткометражного фільму «Rock, Paper, Scissors», 2024)254

Марина Горбатюк

Греґора фон Реццорі: між автобіографією та романом виховання.....257

Юліанна Віщак

Античний архетип у науковій фантастиці: трансформація образу Медузи Горгони в оповіданні «Shamblau» кетрін Л. Мур.....260

Артем Гурґіш

«Орієнталізм» у сучасних наукових студіях і лінгвальні засоби його вираження263

Ruslana Ilii, Olga Beshlei

Developing listening competence in English using authentic films266

Збиркот Леонід

Лінгводидактичні аспекти викладання мікробіології в закладах фахової передвищої медичної освіти.....269

Олена Карпіна

Феномен психологізму у світовій літературі273

Коростинська Катерина, Мартинюк Юлія

Мистецтво жити на руїнах: трансформація особистості митця і людини у війні (на основі творів Е. М. Ремарка, А. Чеха та М. Кривцова)278

Вікторія Кукіс, Наталія Нікоряк

Специфіка кінорецепції роману «Спокута» Ієна Мак'юена283

Маргарита Літтих

Інтеграція арт-терапевтичних технік при роботі з клієнтами в межах нарративної психотерапії.....287

СПЕЦИФІКА КІНОРЕЦЕПЦІЇ РОМАНУ «СПОКУТА» ІЕНА МАК'ЮЕНА

Вікторія Кукіс, Наталія Нікоряк

Кафедра англійської мови,
Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна

E-mail: kukis.viktoriia@chnu.edu.ua, n.nikoriak@chnu.edu.ua

АНОТАЦІЯ. Наукова розвідка присвячена аналізу кінорецепції воєнної романтичної драми «Спокута» (реж. Джо Райт, 2007), знятої за однойменним романом Ієна Мак'юена. У роботі досліджено особливості трансформації літературного тексту у кінематографічний формат, зосереджено увагу на механізмах художнього переосмислення першоджерела. Сценарій Крістофера Хемптона розглядається як перша ланка рецептивного процесу, що забезпечує перенесення головних ідей, емоційної напруги та морально-філософського підтексту роману на екран. Визначено, що режисерська інтерпретація Джо Райта базується на візуальних метафорах, композиційній точності та психологічній насиченості кадру, що сприяє розкриттю теми провини та спокути. Окрему увагу приділено акторській грі, що постає вагомим чинником кінорецепції, адже саме через неї реалізується психологічна глибина літературних образів. Візуальна мова «Спокути» розглядається як засіб втілення літературних символів і метафор, що підсилюють морально-психологічний конфлікт сюжету. Підкреслено, що фільм «Спокута» є прикладом глибокої та вдумливої кінорецепції, де сценарій, режисура та акторська гра взаємодіють у створенні цілісного художнього образу, зберігаючи і водночас трансформуючи смисли літературного першоджерела.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: «Спокута», Ієн Мак'юен, Джо Райт, сценарій, екранізація, кінорецепція

I. Вступ

Кінорецепція літературних творів постає одним із актуальних дослідницьких аспектів міжмистецьких студій сучасного літературознавства. Вивчення кінорецепції є важливим не лише з позицій порівняння двох мистецьких систем – літератури та кінематографа, – але й у контексті осмислення того, як адаптація змінює спосіб сприйняття твору в масовій культурі. У цьому контексті особливої уваги заслуговує аналіз екранізацій, що відкривають нові горизонти інтерпретації художнього тексту і які стали невід'ємною частиною глобального культурного дискурсу. Яскравим прикладом такого переходу від літературного до кінематографічного мистецького простору є роман Ієна Мак'юена «Спокута» («Atonement» [1]), екранізований режисером Джо Райтом у 2007 році [2]. Екранізація цього тексту стала вагомою подією світового значення. Роман «Спокута», що порушує проблеми морального вибору, відповідальності та меж провини, у кінематографічній версії набуває нових інтерпретацій: трансформуються образи персонажів, їхня мотивація та психологічні конфлікти, а ключові теми отримують нове художнє осмислення завдяки специфічним засобам кінообразності. Це зумовлює потребу в глибшому науковому аналізі процесу адаптації літературних текстів у кіномистецтві як одного з актуальних напрямів сучасного міждисциплінарного дослідження.

II. Кінорецепція роману «Спокута»

Кінорецепція – це складний культурний, психологічний і комунікативний процес сприйняття фільму глядачем, у якому поєднуються когнітивні, емоційні та асоціативні механізми. Ідеться не просто про перегляд кінотвору, а про його інтерпретацію у свідомості конкретної людини або групи людей на основі попереднього досвіду, культурних установок і власної ідентичності. У випадку, коли йдеться про адаптацію літературного твору, процес рецепції ускладнюється, адже фільм постає не як ізольоване мистецьке явище, а як інтермедіальний продукт, що входить у діалог із уже відомим текстом. У глядача виникає два джерела смислів: по-перше, це сам фільм як автономний художній

твір, а по-друге літературний оригінал, який нерідко вже закарбувався у свідомості читача у формі певних образів, символів, настроїв й уявлень. У цьому контексті кінорецепція стає процесом «подвійного кодування», коли сприйняття фільму неминуче включає механізми порівняння, зіставлення, співвіднесення екранного і текстового матеріалу. Саме тому адаптації літературних творів мають унікальний статус у кіномистецтві: вони не просто відтворюють сюжет, а й переосмислюють уже наявний художній досвід через інструменти іншого мистецтва.

Воєнна романтична драма «Спокута», знята спільно Великобританією та Францією, є класичним прикладом кінорецепції, де художній фільм не просто переносить художній текст на екран, а й здійснює глибоке переосмислення, спрямоване на передачу суті оригінального твору, його складних моральних, психологічних та емоційних аспектів. Роман зображує події, що розгортаються в Англії напередодні, під час і після Другої світової війни. У центрі сюжету – історія про фатальну помилку юної Брайоні Талліс, яка, неправильно витлумачивши взаємини між своєю старшою сестрою Сесилією та Роббі Тернером, спричиняє події, що докорінно змінюють долі всіх учасників цієї драми. Водночас, цей роман постає прикладом «метафіктивного твору» – роман про романіста, який пише роман [3]: молодша сестра головної героїні, Брайоні, напише зрештою роман «Спокута», в якому втілить відчайдушну спробу змінити долю своєї сестри та її коханого.

Г. Хуторна зауважує, що при дослідженні переходу літератури у кіномистецтво, можна помітити такі основні тенденції: 1) «мова кіно дає змогу недвозначно показати деякі емоції та почуття, які було приховано або ж інтерпретація яких під час прочитання літературного твору може суттєво залежати від особистості інтерпретанта»; 2) «водночас, щодо елементів, які не пов'язані з емоціями та почуттями людей, екранізація може створювати нові смислові коди або ж взагалі нівелювати значення деяких елементів, які з'являються у кадрі, надаючи глядачеві можливість самому робити висновки щодо цінності та важливості тієї чи тієї речі»; 3) «оскільки вербальні можливості кіномови вужчі за мову літератури, неминуче значне скорочення тексту, яке може призводити до спрощення деяких смислів, які були закладені автором оригінального твору у той чи той елемент побуту; водночас можлива компенсація, яка дозволяє показати значущість тієї чи тієї речі, однак трохи пізніше або ж в іншому кадрі» [3]. Власне, всі ці моменти стосуються рецептивного сприйняття першоджерела. Тому буде логічним проаналізувати кінорецепцію з оперттям на розгляді трьох ключових аспектів: сценарію, режисури та акторської гри. Позаяк кожен з них постає окремою сферою рецепції літературного тексту і відіграє вагомий роль у формуванні сприйняття першоджерела та його інтерпретації.

Сценарій фільму є першим важливим етапом адаптації літературного твору, оскільки він визначає, які моменти й аспекти роману будуть перенесені на екран, а які – змінені чи випущені. У випадку «Спокути» сценарист Крістофер Хемптон не просто відтворює сюжет тексту, а намагається передати його атмосферу та основні ідеї через вибір конкретних сцен і зміну їхньої динаміки. Фактично, він постає першим реципієнтом літературного тексту на шляху до кінематографічної групи на чолі з режисером. Сценарист не зупиняється лише на оповіді, він акцентує також увагу на емоційному навантаженні, яке важливе для подальшої кінорецепції. Роздуми героїв, описані в романі, отримують своє відображення через візуальні та звукові образи. Це дозволяє глядачеві зануритися у внутрішній світ персонажів, спостерігати за їхньою трансформацією. Цей аспект адаптації створює враження, що глядач бачить більше, ніж просто перенесення сюжету; він переживає разом з героями їхні моральні дилеми та емоційні випробування.

Режисура фільму також займає важливе місце в кінорецепції, адже саме через режисерське бачення створюється необхідний емоційний контекст для сприйняття твору/кінотвору. У випадку «Спокути» режисер Джо Райт робить акцент на візуальних метафорах і деталях, які підкреслюють складність внутрішніх переживань персонажів. Про-

тягом усього фільму, кадри часто зосереджуються на обличчях героїв, що дозволяє передати їхні емоції без слів. Це є одним із важливих аспектів режисури, який змушує глядача сприймати персонажів не лише через їхні дії, але й через тонку, майже непомітну мову тіла. Способи передачі часу і простору, а також вибір місць для зйомок, дозволяють створити враження ізольованості персонажів, їхнього відчуження від навколишнього світу, що є важливою темою в романі. Візуальна мова фільму також підсилює концепцію вини та спокути, на яких ґрунтується сюжет, адже кожен кадр здається вкладеним у глибокий символічний контекст, що передає не тільки факти, але й емоційні переживання героїв.

Акторська гра в «Спокуті» постає ще одним важливим елементом кінорецепції, оскільки вона дозволяє втілити на екрані складні психологічні стани героїв. Зауважується, що «від акторів та їхньої гри залежить, насамперед, чи резонуватиме фільм із почуттями глядача», «водночас як книги створюють сприятливе середовище для опису емоцій і переконань персонажа, на екрані має значення талант актора» [3]. Головні ролі виконали Кіра Найтлі (Сесілія Талліс) та Джеймс Мак-Евой (Роббі Тернер). Для глибшого розуміння своїх образів, актори змушені звертатися не лише до сценарію, а, в першу чергу, до літературного першоджерела. Позаяк вони також постають важливою ланкою в рецептивному ланцюзі: літературний текст – кінематографічна група – кінострічка. Важливим режисерським рішенням стало залучення трьох акторок – Сірши Ронан, Рамоли Гарай та Ванесси Редгрейв – для втілення образу Брайоні Талліс у різні періоди її життя (у 13, 18 та 77 років). Їхня акторська майстерність відіграє визначальну роль у розкритті теми провини, адже кожна з них послідовно й переконливо передає еволюцію внутрішнього світу героїні, її боротьбу з моральними докорами та прагнення спокути. Ще одним важливим аспектом рецепції постає акторська робота Джеймса Мак-Евоя, який майстерно втілює образ Роббі Талліса – персонажа, чия доля нерозривно пов'язана з вибором Брайоні та наслідками її рішень. Гра Мак-Евоя вирізняється психологічною глибиною: актор тонко передає широкий емоційний діапазон героя – від надії й любові до відчаю та зневіри. Варто підкреслити, що актори у фільмі не лише відтворюють сюжетні події, а й за допомогою міміки, пластики та інтонацій розкривають складну моральну проблематику твору, спонукаючи глядача до емоційного співпереживання й етичного осмислення побаченого.

Важливим аспектом кінематографічної адаптації літературного матеріалу є використання візуальних елементів, здатних відтворювати образи, символи і метафори першоджерела. Візуальна складова фільму «Спокута» стає ключовою у передачі напруги та психологічної глибини, закладеної у романі. Кожна сцена побудована так, щоб глядач не просто спостерігав за розвитком подій, але й відчував внутрішній стан персонажів, моральні та емоційні конфлікти. Режисер використовує можливості світла та тіні для створення напруженої атмосфери, підкреслюючи моменти драми і відчуття катастрофи, які пронизують весь сюжет. Наприклад, сцени, які зображують внутрішні конфлікти героїв, часто освітлені м'яким світлом, що наголошує на емоційній напрузі, або, навпаки, надмірно затемнені, що символізує моральну заплутаність персонажів і їхнє відчуття втрати. Ще одним важливим аспектом є спосіб, яким фільм візуалізує конфлікти між персонажами, зокрема через зйомку, яка часто розбивається на кадри з різними фокусами, підкреслюючи тим самим психологічну дистанцію між героями або їхнє відчуття розриву в стосунках. Багато сцен містять тривалі кадри, що дозволяють глядачеві зануритися у стан персонажа, спостерігаючи за його емоційними переживаннями через елементи композиції, освітлення та монтажу. Звук у цих моментах, як правило, є приглушеним або навпаки, різко підвищується, підсилюючи емоційний ефект і створюючи відчуття наближення до кульмінаційного моменту. Тому звукові елементи у фільмі також мають надзвичайно важливу роль у відтворенні психологічного стану героїв і

виявленні тих складних внутрішніх процесів, які в літературі можуть бути виражені через метафори або описи. Звуковий ряд фільму є потужним інструментом для підсилення емоційного навантаження. Динаміка музичних партій, особливо у моменти найвищої напруги, зокрема у сценах розкриття найбільших таємниць, здатна посилити переживання глядача, створюючи глибше занурення в атмосферу. Музика, яку використано у фільмі, часто підкреслює безвихідь ситуацій, створюючи контраст між зовнішньою реальністю та внутрішнім світом персонажів. Це дозволяє кінематографістам відобразити тонкі деталі внутрішнього світу героїв, які в літературі могли б бути передані через суб'єктивні роздуми або монологи.

III. Висновки

Таким чином, можна стверджувати, що фільм «Спокута» Джо Райта є одним із найвдалих прикладів кінематографічної адаптації сучасного англійського роману. Екранізація не лише зберігає головні смислові акценти літературного першоджерела Ієна Мак'юена, а й розкриває їх у новому художньому вимірі, властивому кіномистецтву. Завдяки виваженій режисерській концепції, точній роботі акторів, візуальній і звуковій експресії фільм постає самостійним твором, який водночас глибоко перегукується з авторським задумом письменника. Кіномова фільму – операторські рішення, колір, монтаж, музичне оформлення – стає самостійним інтерпретаційним інструментом, що не лише ілюструє текст, а й розширює його семантичні горизонти. Завдяки цьому «Спокута» набуває виразної емоційної насиченості й філософської глибини, передаючи головні мотиви роману – моральну відповідальність, провину, кохання та спробу очищення – спокуту.

IV. Список використаних джерел

- [1] McEwan, Ian (2018) Спокута / пер. з англ. О. Смольницька. Stone Publishing. 416 с.
- [2] Atonement («Спокута», 2007), режисер Джо Райт.
- [3] Khutorna, H. (2023) Екранізація літературного твору як особливий вид інтерсеміотичного перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія, № 60. Т.2. С. 162-168.

THE SPECIFICS OF THE FILM RECEPTION OF IAN MCEWAN'S NOVEL «ATONEMENT»

Victoria Kukis, Natalia Nikoriak

ABSTRACT. This scientific study examines the cinematic reception of the war romantic drama «Atonement» (dir. Joe Wright, 2007), based on the novel of the same name by Ian McEwan. The work examines the peculiarities of transforming a literary text into a cinematic format, focusing on the mechanisms of artistic reinterpretation of the original source. Christopher Hampton's screenplay is considered as the first link in the receptive process, ensuring the transfer of the main ideas, emotional tension and moral-philosophical subtext of the novel to the screen. It is determined that Joe Wright's directorial interpretation is based on visual metaphors, compositional precision, and psychological richness of the frame, which contributes to the disclosure of the theme of guilt and atonement. Particular attention is paid to the acting, which is an important factor in film reception, as it is through acting that the psychological depth of literary images is realised. The visual language of «Atonement» is considered as a means of embodying literary symbols and metaphors that reinforce the moral and psychological conflict of the plot. It is emphasised that the film «Atonement» is an example of deep and thoughtful film reception, where the script, direction and acting interact to create a holistic artistic image, preserving and at the same time transforming the meanings of the literary source.

KEYWORDS: «Atonement», Ian McEwan, Joe Wright, screenplay, film adaptation, film reception